

Helduen literatura

Barku madarikatua Emilio Salgari
Sebe Callejaren bertsioa. Itzultzailea: Mitxel Murua. Alberdania, 2012.

Bere abenturen pertsonaia bilakatu zen idazlea

BIDAI HONETAN abiatzea Lurra atzean uztea da. Eta orrialdeetan aurrera egin ahala, Lurretik geroz eta urrunago izanik, marinel tradizioen ur sakonenetan murgilduz joanen gara.

Sebe Callejaren *Barku madarikatua* izeneko bertsio honek, *La novelle marinesche di Maestro Catrame* (1894) liburuan argitaratu ziren idazle italiarraren hamabi ipuin biltzen ditu. Izenburuak iradokitzen duen bezala itsasoari lotutako abenturazko istorioak dira. Galipot ezizenaz ezaguna den eskola zaharreko marinel batek, bere tripulazioko gazte ezjakinei gauero kontatuko dizkien bizipen harrigarriak. Gau batez, Galipoteh huts egin zion bere postuari barkuko sotoan erabat mozkor izateagatik. Falta larri horren aurrean, kapitainak gauero istorio bat kontatzera zigortu zuen. Itsaso gorriko portuetatik Bonbaiko kaiarako bidaia guztian zehar, gauero hitzordua ezarri digute; ilunabarrean, gainerako marinelekin batera, Galipoten istorioak entzutera gonbidatua da irakurlea. Hamabi gau, hamabi ipuin. Zazpi itsasoetan barrena, adin zehaztu gabeko gizonak bizi izandako abenturek eta hauen kontaketa prozesuek eratzen dute liburuaren hari narratiboa. Itsasgizon tradizionalaren irudi prototipiko gisa, Galipot sineskerietara emana da, eta itsasoko fenomeno naturalak azaltzeko istorio fantastikoen beharra dauka. Bere kapitainak berriz, eredu zientifikoaren hoztasuna irudikatuz, burlati ekingo dio aitonaren kontakizun tradizionalak entzuteari.

Idatziz jaso diren ahozko kondairetan gertatu bezala, irakurle-entzule gara aldi berean. Eta biak ezinbestekoak dira, paktu narratiboa behar bezala suertatu dadin. Narrazioaren bat-batekotasunera biltzen gara; elkarriketen ugaritasunak, memoriari errazten dizkieten egitura formularrak, etenaldiak, ustekabeko jausiak. Funtsean, oralitateari lotzen zaizkion elementuek, irakurketa erraztu eta arindu egiten dute. Hala ere, gustu kontuei helduz, tradizio zehatz bati sustraitutako sineskeria eta errituen gainean erakitzen diren istorioak ez ditut asko maite. Irakurtzen arinak izanda ere aspertu egiten naute. Barku fantasmak, hildakoen arima erratuak, sirenak, giza haragia maite duten arratoiak, Neptunoren haserrealdiari egokitzen zaizkion enbatak, itsasoko espirituak, ez dira niretzat gairik erakargarrienak baina, egia da, maite duenarentzat, nabigazioaren tradizioa josten duten hainbat elezhar curioso biltzen direla.

Erromantizismo puruena maite dutenentzat liburu aproposa. Gainerakoei berriz, Emilio Salgariren biografia sinopsi txiki bat irakurtzea gomendatzen diet, harena bai nahi gabeko abentura erromantiko zorigaitza. ■

Saioa Ruiz Gonzalez

1609ko auziak Lapurdin: herri baten suntsitzea, sorginkeriaaren aitzakian

DUELA LAU MENDE PASATSU, sorginkeriaaren aitzakian gertatu krimenak aztertu ditu Lapurdi 1609-2009 elkarteak. Izen handiak ageri dira testuen izenpeetan: Jean-Louis Davant, Beñat Oihartzabal, Aitzpea Leizaola, Auxtin Zamora, Xarles Bidegain, Juan Inazio Hartsuaga, Peio Chipi, Eli Zubillaga... Baita izenburu iradokorrak ere, sorginkeria prozesuez bete-betea mintzo direnez gain. Esate baterako, *Senpereko etxeen izenak*. Edo *Euskararen geroa: utopia egingarria* eta *Emazteak, liboa eta beren historia*. Hainbat artikulu frantsesez idatzitako dira, eta liburuaren atzealdean argazkiak eta abestiak datoz ilustragarri.

Pierre de Lancre juze zitalak ehunka lapurtar ehizatu zituen herriz herri, etxez etxe, emakumezkoak gehientsuenak. Torturatu, eta nahi zuen guztia aitorrarazi ondoren, hiltzera kondenatu zituen. Bizirik erre zituzten Senperen.

Pierre de Lancre bezalako epaileak ez ziren Inkisiziokoak, juze zibilak baizik, errege Henri IVak botere guztiekin igorriak. Epaileok Erregeren justizia Inkisizioa bera baino efektiboagoa, azkarra, beldurgarriagoa zela frogatu nahi zuten. "Sorginen aurkako auzi laidogarrri haiek urrun iduri zaizkigu —dio Davantek sarrerako pasarte batean—. Alta bada orain ere gertatzen dira, haatik surik piztu gabe. Euskal Herrian bereziki gertatzen dira maiz, Frantzia eta Espainiako Estatuek gure hezi eta ezabatzerik ez baitute oraino erdietsi (...) Beharrik burua gogor dugu, eta ez gara amore ematekotan de Lancre berrien aitzinean eta betiko president-erregeen aurrean". ■

1906ko auziak, Lapurdin.

Jean-Louis Davant,
Mixel Mendiboure,
Christine Bessonart,
Claude Labat, Maïté Lafourcade...

Lapurdi 1609-2009 elkarteak.

